

Hol tart a takarékoság a ruházati gazdálkodásban

Nátrán György ezredes

A takarékoság nem új keletű dolog, hiszen korábban már voltak ilyen irányú törekvések. Szabályzataink is hosszú távú idő óta előírják mind az egyén, mind a szervezet ezzel kapcsolatos feladatait. Mostanában, ez az igény hangsúlyozottabbá vált, mert többek között a takarékoság eredményessége is befolyásolja nép gazdaságunk, társadalmunk további fejlődését. Éppen ezért szükséges, hogy az ez irányú tevékenységünket minden eddiginél kritikusanabban itéljük meg és a gazdálkodással szemben magasabb követelményeket támasszunk.

A ruházati szolgálat a néphadsereg azon ágazatai közé tartozik, ahol a felhasználható keretből társadalmilag elismert szükségleteket kell kielégíteni. A takarékoság ebben a szférában csak akkor éri el a célját, ha az nem jár együtt a katonák járandóságainak megrövidítésével. Az eredményt nem a korlátozásoktól – bár ezek más irányokban egyenesen kívánatosak –, hanem az olyan módosításoktól kell várni, amelyek révén az elért színvonal kevesebb ráfordítással is fenntartható, azonos feltételek esetén pedig többet lehet nyújtani az állomány számára. A szolgálatban ez a gyakorlat honosodott meg és takarékosági törekvéseinkre hosszú idő óta az ilyen források kiaknázása a jellemző.

A fejlesztés extenzív szakaszában a gazdálkodás tartalékai többnyire a felszínen helyezkednek el. Csupán az a tény, hogy a természetes norma szerinti ellátást pénzgazdálkodás váltotta fel, önmagában is kedvezőbb feltételeket teremtett a korábbiaknál. Az előző modell működése idején a katonai szervezetek ellátmányukat a viselési idő lejártával kapták meg és emiatt az egyenruázati cikkek egy része felhalmozódott, egy része pedig nem fedezte a szükségleteket. A pénzgazdálkodás bevezetése után változatlan keretből honorálni lehetett a viselési és felhasználási sajátosságokat, a változó fogyást és bizonyos összegek is akkumulálódtak. A szolgálat kihasználva ezt a lehetőséget 1968–1978 között – az ellátmányon felül, külön fedezet igénybevétele nélkül – több mint fél milliárd forintot fordított a katonák életkörülményeinek javítására. A gazdálkodás eredményéből finanszíroztuk a rozsdamentes evőeszközt, a gumisarut, a hálóruhát, a műanyag tömésű derékalkat és nagyobb részét a kimenő ruházat rendszerbevitelét is. Emellett 155 millió forinttal járultunk hozzá az MN Textiltisztító és Javító Üzem korszerűsítéséhez.

Talán nem felesleges megemlíteni, hogy a 65 M bakancs rendszeresítésével nemcsak anyagban, hanem létszámban is kifejezhető megtakarítást értünk el, amely éppen a jelzett évtizedben vált anyagi erővé. Bár a rövidszárú csizma és az új

lábbeli nyersbőr hányada közötti különbséget és azt az előnyt, hogy a bakancsot nem kell javítani, ma már nem tudjuk forintban kifejezni, de az a 350 fő, amennyivel a szakállomány létszámát csökkentettük kellőképpen érzékelteti az eredmény nagyságrendjét.

Napjainkra ezek a viszonylag könnyen mozgósítható források több év óta tartó áremelkedések miatt erőteljesen beszűkültek. Ma új utakat kell keresni ahhoz, hogy az előzőekben vázolt tendenciák törés nélkül továbbra is érvényesülhessenek. A legkézenfekvőbb ebből a szempontból a műszaki fejlesztés, amely számos, eddig még kellően ki nem aknázott tartalékot rejt magában. Ilyen többek között az egyenruházati cikkek tartósságának növelése, változatlan minőség vagy a tulajdonságok egyidejű javítása mellett a termékek olcsóbbá tétele és nem utolsósorban a többségében importból származó nyersanyaghányadok csökkentése. Természetes, hogy ezek a tartalékok nem önmagukban, hanem a pénzgazdálkodás rendszerében kellőképpen beillesztve válnak hasznosíthatókká. Ebben az irányban már történtek kezdeményezések és az eredmények is kibontakozóban vannak.

Közismert, hogy néhány év óta folynak a hadi- (gyakorló) öltözet fejlesztési munkálatai. Ennek keretében a gyakorló öltöny és a zölding méret- és szintartósságát már megoldottuk. Mért adataink ugyan még nincsenek, de könnyen belátható, hogy ezek a tulajdonságok – a többletráfordítások ellenére – a takarékoság szempontjából is kedvezőek. Gondoljunk csak arra, hogy korábban az ellátmányból kivont cikkek 25–30⁰/₀-a kizárólag méretváltozás miatt vált alkalmatlanná a további viselésre. Emellett – bár e szolgáltatást a bevezetések már ideiglenesnek tekintették – jelentős mennyiségű zubbonyt, nadrágot és zöldinget kellett a textil-tisztítás technológiai folyamatába beillesztve utánszínezni. Anélkül, hogy ezt a kérdést eltúloznám várható, hogy a módosított ruhanemű előnyös tulajdonságai – a viselés pszichés szempontból kedvező befolyásolása és a megjelenés színvonalának emelése mellett – egy-két éven belül a megrendelési állomány, ezúton az import pamut nyersanyag igények csökkenésében, az utánszínezés szükségtelenné válásában és mindezek eredőjeként a költségtöbbletek megtérülésében kézzelfoghatóan is kifejezésre jutnak.

Hasonló gazdaságossági megfontolások érvényesülnek a még fejlesztés alatt álló egyenruházati cikkek körében is. A jelentősebbek egyike a 65 M bakancs módosított változata, amely a jelenleginél jobb vízzáró tulajdonsággal rendelkezik, a méretétől függően 60–70 dkg-mal könnyebb és a felsőrészének elkészítéséhez 1980. évi világgiazi áron, páronként négy és fél dollárral kevesebb értékű nyersbőr szükséges. Amellett, hogy ez a lábbeli nemzetközi összehasonlításban a legmodernebbek közé sorolható, folyó áron számolva nem drágább a jelenleginél, viszont a viselési idő tervezett 40–50⁰/₀-os meghosszabbítása révén az egy főre eső költségek ezzel arányos csökkenését eredményezi.

Ugyancsak számottevő megtakarítás várható attól a megoldástól is, amelyet a sorállomány kimenő öltözetével kapcsolatban tervezünk a közeljövőben megvalósítani. Nevezetesen arról van szó, hogy egyfelől a kimenőre esztétikailag már nem alkalmas öltönyöket fokozatosan kivonjuk a használatból és karbahelyezésük után szolgálati öltözetként visszajuttatjuk a katonai szervezetek részére, ahol ezt a ruhaneműt a sorállomány – a gyakorló ruha egyes cikkeivel kombinálva – meghatározott alkalmakkor viseli. Abból indultunk ki, hogy az említett öltönyök még jelentős használati értékkel rendelkeznek, de mint elfekvő készletet más irányban csak hulladékként lehetne hasznosítani. Ezzel szemben, ha a

néphadseregen belül használjuk fel, számításunk szerint évente egy főre vetítve 130 Ft-ot takaríthatunk meg. Másfelől a kimenő ruhát – a forma és a szín változtatása nélkül – modernebb és egyúttal a jelenleignél olcsóbban előállítható szövetből tervezzük készíteni. Az árkülönbözet egy részét a zubbony kidolgozottságának (elcjét ragasztott közbéléssel látjuk el és végig béleljük) javítására fordítjuk és a mainál még így is 300–350 Ft-tal kevesebb összegért tudjuk beszerezni.

Úgy vélem, a felsorolt példák kellőképpen érzékeltetik, hogy a mai nehéz és bonyolult gazdasági helyzetben a fejlesztés produktumait nem elég csupán a katonai és a műszaki követelmények szerint elbírálni, hanem azokat a gazdaságosság szempontjából is mérlegelni kell. Valójában ez jutott kifejezésre a szolgálat törekvéseiben, amikor arra keresett és talált megoldást, hogy a lehetőségek beszűkülése ellenére a mindenkori rendelkezésre álló kereten belül többet tudjon nyújtani a néphadsereg személyi állománya részére. Más szóval a fejlesztés során elérhető megtakarítások nyújtsanak fedezetet az olyan cikkek korszerűsítésére is, amelyeknél az előzőekben vázolt út ma még nem járható.

Természetesen ezeknek a cikkeknek a realizálása ennél összetettebb kérdés, mert az öltözködés színvonalát a műszaki fejlesztés által létrehozott célminőség, a karbantartás és a selejtezés együttesen befolyásolja, amelyeknek a mozgási lehetőségeit a norma és az ár foglalja keretbe. Alapvetően a felsorolt tényezők összhangjától függ a gazdálkodás hatékonysága és ennek révén jön létre az az akkumuláció is, amely a kereten belüli színvonalalemelés fedezetét adja.

A selejtezés egy olyan eszköz, amelynek a segítségével indirekt módon – ahogy a helyzet megkívánja – egyaránt szabályozni lehet az öltözeti kép és a készletek alakulását.

Miután ezt a gazdasági műveletet beillesztettük az üzemi karbantartás folyamatarrendjébe, tervezetten felgyorsítottuk az elhasználódott egyenruházati cikkek kivonását, mert a katonai szervezeteknél a korábbi időszakokban nagy mennyiségű, viselésre már nem alkalmas ruhanemű halmozódott fel és szükségessé vált, hogy ezúton frissítsük fel a gazdálkodási készleteket. A rongyos, túljavított ruha eltűnt a laktanya megszokott színfoltjai közül és ma már abban a helyzetben vagyunk, hogy a selejtezés ütemét mérsékelhetjük. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a régebben gyakrabban előforduló nemkívánatos jelenségek megismétlődjenek. Csak az olyan anyagok juthatnak vissza az ellátás rendszerébe, amelyeknél a karbantartás ráfordításai a használat során még megtérülnek.

Atra az álláspontra helyezkedtünk, – és 1979 óta már ezt a módszert alkalmazzuk –, hogy a javításnak egy bizonyos határesetéül a gyakorló öltönyt feketére festjük és munkaruha kategóriába soroljuk. Ilyen módon megakadályozzuk ennek másirányú felhasználását, de közvetetten arra is ösztönözzük a katonai szervezeteket, hogy e célra kifogástalan ruhaneműt ne vegyenek igénybe.

Kétségtelen, hogy a változtatások egyben növelték a javításra váró ruhanemű mennyiségét. Ellensúlyozására a textiltisztító üzemegységeknél ebben az irányban megkezdődött a munka- és üzemszervezés, amelynek az a célja, hogy a javítási többlet befogadásához szükséges kapacitást, a termelékenység növelése útján teremtsék meg. A mértéktartóbb selejtezés ezekkel a módszerekkel kiegészítve már ma is érezteti a hatását és hosszabb távon minden bizonnyal a csapatgazdálkodás jelentős tartaléka lesz.

Ugyancsak ehhez a területhez kapcsolódik, hogy az utóbbi időben a felsőruházati cikkek megrendelési állománya évről-évre indokolatlanul emelkedett. Általános jelenség az anyagok szükségtelen felhalmozása, amely ellentétes a lehető-

ségekkel és a takarékosági törekvésekkel. Erre többek között az is módot adott, hogy miközben jobb minőségű és tartósabb cikkeket vezetünk be, az árakban ezeket az értékkülönbségeket nem érvényesítettük. A jövőben olyan árpolitikát folytatunk, amely az ellátottság színvonalát ugyan nem csökkenti, de a fogyasztás erőteljesebb befolyásolásával együtt a felhasználás átgondoltabb tervezésére és a szükségletek reális megállapítására készítetik a katonai szervezeteket. Emellett a takarékos készletgazdálkodás érdekében a középírányító tagozatok szakágvezetőinek az eddiginél nagyobb súlyt kell helyezniök az elfekvő anyagok átcsoportosítására.

Megtakarítást természetesen nemcsak a látványos, nagy jelentőségű megoldásoktól kell várni. Sok apró, ma még nem kellően értelmezett rendelkezés érvényre juttatásával is jelentős eredmények érhetők el, mindenekelött azzal, ha a végpontokon a használóknak kiadott egyenruházat és felszerelés rendeltetésszerű, kíméletes használatát, rendszeres karbantartását szigorúan megkövetelik. A közelmúltban egy kiterjedt vizsgálat alapján megállapítottuk, hogy a bakancsoknak mintegy 30–32⁰/₀-a a karbantartás elégtelensége miatt vált idő előtt használhatatlanná. Számításaink szerint a kezelési előírások pontos betartása esetén ennek a lábbelinek a viselési idejét 4–5 hónappal meg lehet hosszabbítani.

Sok kívánnivalót hagy maga után a ruhanemű megbecsülése, kíméletes használata is. A selejtezésék mind gyakoribb oka a cikkek túlszennyezettsége, illetve szándékos megrongálása. Sajnos az üzemi karbantartás általánossá tétele magával hozta, hogy elfelejtettünk olyan régi és jól bevált módszereket, mint például a kisjavítások elvégzettetése a katonával.

A példákat tovább lehetne sorolni, de úgy gondolom, ennyi is elegendő annak bemutatására, hogy a csapatgazdálkodásban is még számos helyi lehetőség van, amely nincs kellőképpen kiaknázva. Mindenekelött a szükségletek tervezése terén kell fordulatot előidézni. Ebben a munkában nem elég csupán mechanikusan a számszaki összefüggésekre alapozni, hanem a készletek állapotát, várható elhasználódását is figyelembe kell venni. Meg kell teremteni a feltételeit annak, hogy az állomány minden esetben az igénybevételnek megfelelő állapotú ruhaneműt viselje. El kell érni, hogy a lábbeli ápolása a fegyverkarbantartáshoz hasonlóan kerüljön be kötelezően a napirendbe és az a szakaszparancsok felügyelete és felelőssége mellett történjen. Ahhoz, hogy mindez eredményes legyen, a ruházati szolgálatvezetőknek az eddigieknél erőteljesebben és következetesebben kell beavatkozniuk a gazdasági folyamatok mentébe.

*

Ez a néhány gondolat, amelyet felvázoltam azt mutatja, hogy a szolgálat tudatosan törekszik a párthatározatok megvalósítására, emellett ebben az irányban még számos a tennivaló is. Működő rendszereinket kell olyan módon finomítani, hogy a bennük végbemenő folyamatok a gazdaságosság irányába hassanak, fejlesztési terveinkben pedig helyt kell kapniok az olyan megfontolásoknak, amelyek nem növelik, hanem ellenkezőleg csökkentik a tárca és ezen keresztül az állami költségvetés amúgy is sokasodó terheit.

Befejezésül azt remélem, sikerült ízelítőt adni arra, hogy a szolgálaton belül milyen sok terület van, ahol kis átszervezéssel, átgondoltabb tervezéssel és jó hozzáállással számottevő megtakarítás érhető el a színvonal csökkenése nélkül. Úgy vélem, ez összhangban van a felsőszintű párt- és kormányhatározatokkal.